

WYJAŚNIENIA METODYCZNE

1. Dane o produkcie krajowym brutto i wartości dodanej brutto oraz elementach jego rozdysponowania opracowano według zasad systemu rachunków narodowych, zgodnie z zaleceniami „Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010)” wprowadzonym z dniem 1 września 2014 r. Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r., który zastąpił obowiązujący do 31 sierpnia 2014 r. „Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 1995)”.

Produkt krajowy brutto obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Zasadniczym składnikiem produktu krajowego brutto, od strony jego tworzenia, jest suma wartości dodanej brutto wszystkich sekcji gospodarki narodowej (klasyfikowanych według PKD 2007) powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów.

Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim.

Produkcję globalną i wartość dodaną brutto prezentuje się w cenach bazowych, natomiast zużycie pośrednie — w cenach nabycia.

Szacunki elementów rozdysponowania PKB opracowywane są oddzielnie dla: spożycia, które obejmuje spożycie prywatne (spożycie w sektorze gospodarstw domowych oraz spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych) i spożycie publiczne (spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych) oraz akumulacji brutto (nakładów brutto na środki trwałe, przyrostu rzeczowych środków obrotowych oraz aktywów o wyjątkowej wartości).

Końcowym etapem opracowań PKB jest doprowadzenie do zgodności oszacowanej wartości PKB od strony tworzenia z sumą elementów jego rozdysponowania, z uwzględnieniem salda wymiany produktów z zagranicą (eksport netto).

Skala wpływu jest instrumentem analitycznym służącym do określenia rozmiarów wpływu poszczególnych kategorii produktu krajowego brutto na jego przyrost realny, zarówno od strony tworzenia, jak i rozdysponowania.

Szeregi danych dla PKB i jego elementów prezentuje się nieryównane i wyrównane sezonowo. Wyrównanie sezonowe przeprowadzane jest metodą bezpośrednią, tj. oddzielnie dla poszczególnych zmiennych, przy pomocy procedury TRAMO/SEATS w ramach pakietu DEMETRA. Wyrównanie sezonowe polega na eliminacji efektu zmienności kalendarzowej i zmienności dni roboczych oraz efektu sezonowości.

2. Dane o:

1) ludności (od 2010 r.) zbilansowano na podstawie wyniku Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 oraz danych ze sprawozdawczości bieżącej z ruchu naturalnego i migracji ludności;

Dane o liczbie i strukturze ludności opracowano metodą bilansową według krajowej definicji zamieszkania, zgodnie z którą do ludności nie zalicza się osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy, natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

2) urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka — rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

3. Dane o pracujących obejmują osoby pełnozatrudnione i niepełnozatrudnione w głównym miejscu pracy.

Do pracujących zaliczono:

- 1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy;
- 2) właścicieli i współwłaścicieli jednostek prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
- 3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 4) agentów oraz osoby zatrudnione przez agentów;
- 5) członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Prezentowane dane nie obejmują pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

METHODOLOGICAL NOTES

1. Data concerning gross domestic product and gross value added as well as components of its distribution are compiled according to the principles of the “European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA 2010)” introduced on 1 September 2014 by the European Parliament and the Council (EU) Regulation No. 549/2013 of 21 May 2013, which replaced binding up to 31 August 2014 the “European System of National and Regional Accounts (ESA 1995)”.

Gross domestic product illustrates the final result of the activity of all entities of the national economy. The basic component of gross domestic product, in regard to its generation is the sum of gross value added of all sections (according to NACE Rev. 2) of the national economy, increased by taxes on products less subsidies on products.

Gross value added is the difference between gross output and intermediate consumption.

Gross output and gross value added are presented in basic prices, and intermediate consumption — at purchasers' prices.

Estimates of the components of distribution of GDP are compiled separately for: final consumption expenditure which includes private consumption expenditure (consumption expenditure of households sector and consumption expenditure of non-profit institutions serving households) and public consumption expenditure of the general government sector as well as gross capital formation (gross fixed capital formation, changes in inventories and changes in valuables).

The final work of the estimation of GDP is to achieve the consistency from the generation of GDP and the estimates of the components of distribution, including the net exports.

Impact scale is an analytical tool used in defining the impact of each category of gross domestic product on its real change from both sides: generation and distribution.

Data for GDP and its elements are presented seasonally unadjusted and adjusted. Seasonal adjustment is carried out with use of the direct method, i.e. separately for each variable, using the TRAMO/SEATS procedure in DEMETRA. Seasonal adjustment consists in elimination of the calendar variability effect and the variability of working days and seasonality effect.

2. Data concerning:

1) population (since 2010) are compiled on the basis of result of Population and Housing Census 2011 as well as current reporting data on vital statistics and population migration;

Data on size and structure of population was prepared using the balance method according to the national definition of residence. The definition does not include people who have come from abroad for temporary stay, while include permanent Polish residents staying temporarily abroad (regardless of the duration of their absence).

2) births and deaths (including infant deaths) — are calculated according to the definition of infant birth and death — recommended by the World Health Organization (WHO).

3. Data on employed persons include those employed on a full and part-time basis in the main place of work.

Employed persons include:

- 1) persons employed on the basis of a labour contract;
- 2) owners and co-owners of units engaged in economic activities including contributing family members;
- 3) outworkers;
- 4) agents and persons employed by agents;
- 5) members of agricultural production co-operatives.

Data presented do not include private farms in agriculture or employees of budget entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

4. Dane o przeciętnym zatrudnieniu obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

5. Dane o bezrobociu rejestrowanym dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2016 poz. 645) z późniejszymi zmianami.

Liczba bezrobotnych nie obejmuje osób odbywających m.in. szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe dorosłych, pracę społecznie użyteczną oraz osób skierowanych do agencji zatrudnienia w ramach zlecania działań aktywizacyjnych.

Za bezrobotnego absolwenta uważa się osobę bezrobotną zarejestrowaną w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia (potwierzonego dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem) nauki w szkole, kursów zawodowych trwających co najmniej 24 miesiące lub nabycia uprawnień do wykonywania zawodu jako osoba niepełnosprawna.

Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy to osoby, którym przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych i które zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, spełniają co najmniej jedno z kryteriów:

- 1) bezrobotni do 30 roku życia,
- 2) długotrwale bezrobotni,
- 3) bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- 4) bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- 5) bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- 6) bezrobotni niepełnosprawni.

Długotrwale bezrobotni są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Oferta pracy (wolne miejsce pracy i miejsce aktywizacji zawodowej) oznacza zgłoszenie przez pracodawcę do powiatowego urzędu pracy:

- co najmniej jednego wolnego miejsca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (tj. wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umów cywilnoprawnych), w określonym zawodzie lub specjalności w celu uzyskania pomocy w znalezieniu odpowiedniego pracownika,
- miejsca aktywizacji zawodowej, przyjętego do realizacji, takiego jak staż, przygotowanie zawodowe dorosłych, praca społecznie użyteczna.

6. Dane o aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego w cyklu kwartalnym, metodą obserwacji ciągłej (ruchomy tydzień badania). Badaniem objęte są osoby będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych z wyjątkiem osób przebywających poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania, 12 miesięcy i więcej. Dane BAEL liczone są w oparciu o dokładną datę urodzenia.

Wyniki badania uogólniono w oparciu o bilanse ludności, opracowane na podstawie NSP 2011.

Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne.

Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- 1) wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;

4. Data on average paid employment include persons employed on the basis of a labour contract on a full and part-time basis, converted to full-time work period.

5. The data on the unemployed persons registered in the powiat labour offices are presented in accordance with the Law of 20 April 2004 on Promotion of Employment and Labour Market Institutions (Journal of Laws 2016 item 645) with later amendments.

Registered unemployment has not include persons who: undergoing traineeships, an internship, person undergoing occupational preparation of adults and social utility works and directed to employment agency within the framework of activation actions appointment.

For the unemployed graduate is a unemployed person registered within the period of 12 months since the completion (confirmed with a diploma, certificate, or other document) of school education, occupational courses of a duration for no less than 24 months, or acquired the right to perform a job as the disabled person.

Unemployed persons with a specific situation on the labour market are the persons, who are entitled to priority in appointment for participation in special programmes and who, in accordance to Law on Employment Promotion and Labour Market Institutions, persons fulfilling at least one of the criteria:

- 1) unemployed persons below 30 years of age,
- 2) long-term unemployed,
- 3) unemployed persons over 50 years of age,
- 4) unemployed persons benefiting from social assistance,
- 5) unemployed persons with at least one child under 6 years of age or at least one disabled child below 18 years of age,
- 6) disabled unemployed persons.

The long term unemployed are persons remaining in the register rolls of the powiat labour office for the overall period of over 12 months during the last two years, excluding the periods of traineeship and occupational preparation of adult in the workplace.

Registered unemployment rate was compiled as a ratio of the number of registered unemployed persons to the economically active civilian population, i.e., excluding employees of budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

Job offer (vacant place of employment and place of occupational activation) means declaring by the employer to the powiat labour office:

- at least one vacant place of employment or other paid work (i.e. performing work or providing services on the basis of the civil-legal contracts), in a particular occupation or speciality, in order to find an appropriate employee,
- place of occupational activation, adopted to implementation, such as traineeship, occupational preparation of adults, social utility work.

6. Data on the economic activity of the population, aged 15 and more, are compiled on the basis of Labour Force Survey (LFS), which is conducted quarterly using continuous observation method (a sliding survey week). The survey includes the members of randomly selected households excluding persons staying outside the households, i.e. abroad or living in institutional households, for 12 months or longer. The LFS data have been calculated on the basis of the exact date of birth.

The survey results have been generalized based on population balances compiled on the basis on Population and Housing Census 2011.

Economically active population includes all persons who are considered as employed or unemployed.

Among the employed persons are included all persons aged 15 and more who within the surveyed week:

- 1) performed for at least one hour any work generating pay or income, i.e. were employed as a paid employees, worked on their own (or leased) agricultural farm, or conducted their own economic activity outside of agriculture or assisted (without pay) in work on family agricultural farm or in conducting family economic activity outside agriculture;

2) miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego lub wypoczynkowego,
- z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła do 3 miesięcy oraz od 2006 r. — powyżej 3 miesięcy i dotyczyła osób, które były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Podział na pracujących w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy dokonany został na podstawie deklaracji osoby badanej w odniesieniu do głównego miejsca pracy.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia oparta została o Międzynarodową Klasyfikację Statusu Zatrudnienia — International Classification of Status in Employment (ICSE) i wyróżnia następujące kategorie pracujących:

- 1) pracujący na własny rachunek — osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą, z tego:
  - a) pracodawca — osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i zatrudnia co najmniej jednego pracownika najemnego,
  - b) pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników — osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i nie zatrudnia pracowników,
- 2) pracownik najemny — osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy w przedsiębiorstwie publicznym lub u pracodawcy prywatnego,
- 3) pomagający bezpłatnie członek rodziny — osoba, która bez umownego wynagrodzenia pomaga w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej.

Do pracowników najemnych zaliczono również osoby wykonujące pracę naładowczą oraz uczniów, z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy (jeżeli otrzymują wynagrodzenie).

Do pracujących na własny rachunek zaliczono również agentów we wszystkich rodzajach agencji.

Bezrobotni to osoby w wieku 15—74 lata, które w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, aktywnie poszukiwały pracy i były gotowe ją podjąć w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Udział bezrobotnych w liczbie ludności obliczono jako odsetek bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Stopę bezrobocia obliczono jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

7. Składnikami wynagrodzeń są: wynagrodzenia osobowe, wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wynagrodzenia bezosobowe, wynagrodzenia agencji-prowizyjne, honoraria.

Dane za okresy kwartalne nie uwzględniają wynagrodzeń bezosobowych, wynagrodzeń agencji-prowizyjnych i honorariów.

8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:

- 1) wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę naładowczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą;
- 2) wypłaty z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach;
- 3) dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej;
- 4) honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę.

2) had work but did not perform it:

- due to illness, maternity leave, parental leave or vacation,
- due to other reasons, but the break in employment did not exceed 3 months and since 2006 exceeded 3 months and concerned persons who were paid employees and during that period received at least 50% of the hitherto wages and salaries.

Breakdown into full-time and part-time employed persons was made on the basis of a declaration of the surveyed person in reference to the main job.

The classification of the status in employment has been based on the International Classification of Status in Employment (ICSE). It specifies the following categories of the employed:

- 1) self-employed person — a person who conducts his/her own economic activity, in which:
  - a) employer — a person who conducts his/her own economic activity and employs at least one paid employee,
  - b) self-employed without paid employees — a person who conducts his/her own economic activity and does not employ paid employees,
- 2) paid employee — a person employed on the basis of employment contract by a public or private employer,
- 3) contributing family worker — a person who helps without agreed upon remuneration in conducting family economic activity.

Among paid employees are also included persons performing outwork and apprentices with whom enterprises or natural persons signed a contract for occupational training or learning skills for a particular job (if they receive a payment).

Among own-account workers are also included agents in all system of agencies.

The unemployed are persons aged 15—74, who within the period of the surveyed week did not work, actively sought work and was available for work within two weeks after the surveyed week.

The unemployed also include persons who had found and were waiting to begin work within the period no longer than 3 months as well as persons who were available for that work.

The activity rate is calculated as the share of the economically active persons (total or a given group) in population aged 15 and more (total or a given group).

The employment rate is calculated as the share of the employed persons (total or a given group) in population aged 15 and more (total or a given group).

The share of the unemployed persons in the number of population is calculated as the percentage unemployed persons (total or in a given group) in the number of population aged 15 and more (total or in a given group).

The unemployment rate is calculated as the share of the unemployed persons (total or a given group), in the number of the economically active persons, aged 15 and more (total or a given group).

7. The components of wages and salaries are personal wages and salaries, payments from profit and balance surplus in co-operatives, additional annual wages and salaries for employees of budget sphere entities, impersonal wages and salaries, commission and agent payments, fees.

Data concerning quarterly periods do not include unemployment benefits, agency and commission wages and salaries as well as fees.

8. Average monthly nominal wage and salary per employee are computed assuming the following:

- 1) personal wages and salaries, excluding wages and salaries of outworkers and apprentices as well as persons employed abroad;
- 2) payments from a share in profit or in the balance surplus of co-operatives;
- 3) additional annual wages and salaries for employees of budget sphere entities;
- 4) fees paid to selected groups of employees for performing work in accordance with labour contract.

9. Dane o wynagrodzeniach i przeciętnych wynagrodzeniach miesięcznych prezentuje się w ujęciu brutto.

10. Wskaźniki przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia realnego brutto obliczono jako iloraz wskaźnika wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia nominalnego brutto oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych pracowników.

11. Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez:

- 1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych — ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) i ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych — OFE (w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2014 r.);
- 2) Ministerstwo Obrony Narodowej w zakresie świadczeń wypłacanych byłym żołnierzom zawodowym i członkom ich rodzin — ze środków budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej;
- 3) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom służby bezpieczeństwa publicznego oraz członkom ich rodzin — ze środków budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- 4) Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom Służby Więziennej i członkom ich rodzin — ze środków budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości.

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Świadczenia emerytalno-rentowe nie obejmują wypłat emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Świadczenia emerytalno-rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących i wyrównawczych) uwzględniającą od 2007 r. zmniejszenia m.in. z tytułu osiągania przychodów z pracy.

Wskaźniki przeciętnej miesięcznej emerytury i renty realnej brutto obliczono jako iloraz wskaźnika wzrostu przeciętnej miesięcznej emerytury i renty nominalnej brutto oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów (bez spożycia naturalnego).

12. Zasiłki obejmują wypłaty zasiłków chorobowych, macierzyńskich, opiekuńczych, wyrównawczych, pogrzebowych i świadczeń rehabilitacyjnych oraz jednorazowych odszkodowań powypadkowych (w przypadku rolników indywidualnych nie obejmują zasiłku opiekuńczego, wyrównawczego i świadczeń rehabilitacyjnych).

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia,
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Od 1 października 2003 r. przysługuje ona osobom uprawnionym z mocy ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268) i jest finansowana ze środków budżetu państwa.

9. Data on wages and salaries and average monthly wages and salaries are presented in gross terms.

10. Average monthly real gross wage and salary indices are calculated as a quotient of the average monthly nominal gross wage and salary index and consumer price index of households of employees.

11. Information regarding retirement and other pension benefits (excluding farmers) concerns benefits which are paid in regard to non-agricultural social security system by the:

- 1) Social Insurance Institution — from the source of the Social Insurance Fund, the state budget (within the scope of the appropriated allocations of the state budget as well as since 2007 from the separate division of the state budgeted expenditures) and from the sources gathered in the open pension funds — OFE (in the period from 1 January 2009 to 30 June 2014);
- 2) Ministry of National Defence, in regard to benefits for former professional soldiers and members of their families — from the source of the Ministry of National Defence;
- 3) Ministry of the Interior and Administration, in regard to benefits for former functionaries of public safety and members of their families — from the source of the Ministry of the Interior and Administration;
- 4) Ministry of Justice, in regard to benefits for former functionaries of Penitentiary Staff and members of their families — from the source of the Ministry of Justice.

Information regarding retirement and other pension benefits for farmers concerns benefits which are paid by the Agricultural Social Insurance Fund from the source of the Pension Fund and by the state budget (within the scope of the appropriated allocations as well as since 2007 from the separate division of the state budget expenditures) and also from the source which are paid in regard to non-agricultural security system, in case of farmers who are authorized to receive benefits from those sources simultaneously.

Retirement and other pension benefits systems do not provide for the payments of retirement pays and pensions arising out of international agreements.

Retirement and other pension benefits include the amount of benefits due (current and compensatory), taking into account since 2007 the deductions, among others, in respect of achieving revenue from work.

The average monthly real gross retirement and other pension indicators were computed as a ratio of a growth index of average monthly nominal gross retirement and other pension and the price index of consumer goods and services for households of retirees and pensioners (excluding own consumption).

12. Allowances include the payments of sick, maternity, care, compensatory, funeral and rehabilitation benefits as well as one-off accident compensations (in case of farmers do not include the care, compensatory and rehabilitation benefits).

Social pension is designated to adult incapable for work due to impairment of the body functions that occurred:

- before the age of 18,
- during the school or tertiary school education before the age of 25,
- during doctorate studies or scientific post-graduate studies.

Since 1 October 2003 it has been designated to persons authorized on the basis of the Law on Social Pension dated 27 June 2003 (Journal of Laws No. 135, item 1268) and is financed from the state budget.

13. Podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności, tj. poziomie i strukturze dochodu rozporządzalnego, wydatków, spożycia oraz wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest reprezentacyjne badanie budżetów gospodarstw domowych.

Badaniem objęte są wszystkie gospodarstwa domowe zamieszkałe w wylosowanych do badania mieszkaniach na terenie całego kraju (w tym gospodarstwa domowe obywateli obcego państwa zamieszkujących w Polsce stale lub przez dłuższy czas, posługujących się językiem polskim), reprezentujące społeczno-ekonomiczne grupy ludności, tj. gospodarstwa domowe: pracowników, rolników, pracujących na własny rachunek, emerytów i rencistów oraz utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (innych niż emerytura i renta). Badanie nie obejmuje osób zamieszkujących obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz gospodarstw członków korpusu dyplomatycznego.

14. Dochód rozporządzalny obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek — rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych z tytułu dochodów (z pracy najemnej, ze świadczeń społecznych), bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika oraz bez podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek. Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.

15. Wydatki obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty kredytowej lub płatniczej i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego. Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, artykuły farmaceutyczne), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki, zabawki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

Pozostałe wydatki obejmują m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary; koszty zakwaterowania młodzieży i studentów uczących się poza domem; alimenty dla osób prywatnych; niektóre podatki, np.: od nieruchomości, od spadków i darowizn, od dochodów z własności, z wynajmu i sprzedaży nieruchomości, straty pieniężne.

16. Spożycie artykułów żywnościowych (w ujęciu ilościowym) w gospodarstwach domowych obejmuje artykuły zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, otrzymane nieodpłatnie oraz pobrane z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek (spożycie naturalne); bez spożycia w placówkach gastronomicznych.

17. Dane prezentowane w tablicy „Pieniądz” stanowią zbiór wybranych pozycji z zestawienia „Podaż pieniądza M3 i czynniki jego kreacji” według metodologii dostosowanej do standardów obowiązujących w krajach zrzeszonych w Europejskim Systemie Banków Centralnych. Narodowy Bank Polski (NBP) zestawia kategorie pieniężne na podstawie danych otrzymanych od podmiotów sektora monetarnych instytucji finansowych, który obejmuje bank centralny — Narodowy Bank Polski (NBP) i pozostałe monetarne instytucje finansowe, tj. banki działające w Polsce, rezydujące w kraju oddziały instytucji kredytowych i oddziały banków zagranicznych oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

13. The basic source of information regarding the living conditions of the population, i.e., the level and structure of available income, expenditures, consumption as well as the furnishing of households with durable goods is a sample survey of household budgets.

The survey included all households within randomly selected dwellings living in the country (of which the households of foreign citizens with permanent or long-lasting residence in Poland and using Polish), representing socio-economic groups of the population, i.e., households of: employees, farmers, self-employed, retirees and pensioners as well as households maintained from non-earned sources (other than retirement pay and pensions). The survey does not include persons living in institutional households as well as households of members of the diplomatic corps of the foreign countries.

14. Available income includes current monetary and non-monetary income (including the value of own consumption, i.e., consumer goods and services acquired for household needs from self-employed agricultural or non-agricultural economic activity as well as the value of goods and services received free of charge), excluding prepayments on personal income tax paid (with income from hired labour, social benefits), excluding contributions to obligatory social security paid by the insured employee as well as excluding taxes paid by self-employed persons.

15. Expenditures include expenditures on consumer goods and services as well as other expenditures. Expenditures on consumer goods and services are designated for meeting household needs. They include expenditures on goods and services purchased for cash, with the use of cash or a credit card and on credit, the value of articles received free of charge as well as the value of own consumption. Consumer goods include non-durable goods (e.g., food, beverages, pharmaceutical products), semi-durable goods (e.g., clothing, books, toys) and durable goods (e.g., cars, washing machines, refrigerators, television sets). Other expenditures include, i.e.: amounts transferred to other households and non-commercial institutions, including gifts; boarding costs of youth and students studying away from home; private alimony; some taxes, e.g.: on real estate; inheritance and donations, income from property as well as renting and selling real estate; monetary losses.

16. Consumption of foodstuffs (in terms of quantity) in households include articles purchased for cash with the use of cash or a credit card and on credit, received free of charge as well as taken from a private farm in agriculture or from conducted self-employed economic activity (own consumption); excluding consumption in catering establishments.

17. Data presented in the table "Money" results from the aggregation of selected items from the compilation "Broad money M3 and counterparts" according to methodology adjusted to the standards binding in the member countries of European System of Central Banks. National Bank of Poland (NBP), presents monetary aggregates on the data received from monetary financial institutions (MFIs) sector which comprises the central bank — National Bank of Poland (NBP) and other monetary financial institutions (MFIs), i.e.: banks operating in Poland, branches of credit institutions having their registered office in Poland, branches of foreign banks and cooperative savings and credit unions.

18. Podaż pieniądza M1 obejmuje:

- 1) pieniądź gotówkowy w obiegu (poza kasami banków);
- 2) depozyty i inne zobowiązania bieżące złotowe i walutowe (łącznie z depozytami jednodniowymi typu overnight oraz depozytami bezterminowymi) gospodarstw domowych, niemonetarnych instytucji finansowych, przedsiębiorstw, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, instytucji samorządowych, funduszy ubezpieczeń społecznych.

19. Podaż pieniądza M2 obejmuje:

- 1) pieniądź gotówkowy w obiegu (poza kasami banków);
- 2) depozyty i inne zobowiązania złotowe i walutowe gospodarstw domowych, niemonetarnych instytucji finansowych, przedsiębiorstw, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, instytucji samorządowych, funduszy ubezpieczeń społecznych:
  - bieżące (depozyty jednodniowe typu overnight oraz depozyty bezterminowe),
  - terminowe i zablokowane (depozyty z terminem pierwotnym do 2 lat włącznie),
  - depozyty z terminem wypowiedzenia do 3 miesięcy włącznie.

20. Podaż pieniądza M3 obejmuje:

- 1) pieniądź gotówkowy w obiegu (poza kasami banków);
- 2) depozyty i inne zobowiązania złotowe i walutowe monetarnych instytucji finansowych wobec gospodarstw domowych, niemonetarnych instytucji finansowych, przedsiębiorstw, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, instytucji samorządowych, funduszy ubezpieczeń społecznych:
  - bieżące (depozyty jednodniowe typu overnight oraz depozyty bezterminowe),
  - terminowe i zablokowane (depozyty z terminem pierwotnym do 2 lat włącznie),
  - depozyty z terminem wypowiedzenia do 3 miesięcy włącznie.
- 3) pozostałe składniki M3, tj. dłużne papiery wartościowe z terminem pierwotnym do 2 lat włącznie, wyemitowane przez monetarne instytucje finansowe, a zakupione przez rezydentów i nierezydentów oraz zobowiązania monetarnych instytucji finansowych z tytułu operacji z przyrzeczeniem odkupu, a także jednostki uczestnictwa w funduszach rynku pieniężnego (do 2011 r.).

21. Depozyty oraz należności prezentowane są w układzie sektorowym:

- 1) gospodarstwa domowe obejmują osoby prywatne, rolników indywidualnych i przedsiębiorców indywidualnych zatrudniających do 9 osób włącznie;
- 2) niemonetarne instytucje finansowe obejmują:
  - instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne,
  - pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego,
  - pomocnicze instytucje finansowe.
- 3) przedsiębiorstwa obejmują przedsiębiorstwa państwowe, komunalne, spółki kapitałowe prawa handlowego oraz spółdzielnie;
- 4) instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych obejmują podmioty nie nastawione na zysk (m.in. instytucje dobroczynne, związki zawodowe, towarzystwa naukowe, partie polityczne, kościoły);
- 5) instytucje samorządowe obejmują jednostki samorządu terytorialnego;
- 6) fundusze ubezpieczeń społecznych obejmują ZUS, KRUS i zarządzane przez nie fundusze oraz Narodowy Fundusz Zdrowia.

18. The M1 money supply comprises:

- 1) *currency in circulation (excluding bank vault cash);*
- 2) *zloty and foreign currency deposits and other current liabilities (including overnight deposits and deposits without an agreed term) of households, non-monetary financial institutions, non-financial corporations, non-profit institutions serving households, local government, social security funds.*

19. The M2 money supply comprises:

- 1) *currency in circulation (excluding bank vault cash);*
- 2) *zloty and foreign currency deposits and other liabilities of households, non-monetary financial institutions, non-financial corporations, non-profit institutions serving households, local government, social security funds:*
  - *current liabilities (overnight deposits and deposits without an agreed term),*
  - *term and blocked (deposits with agreed maturity up to 2 years),*
  - *deposits redeemable at notice up to 3 months.*

20. The M3 money supply comprises:

- 1) *currency in circulation (excluding bank vault cash);*
- 2) *zloty and foreign currency deposits and other liabilities of monetary financial institutions to households, non-monetary financial institutions, non-financial corporations, non-profit institutions serving households, local government, social security funds:*
  - *current liabilities (overnight deposits and deposits without an agreed term),*
  - *term and blocked (deposits with agreed maturity up to 2 years)*
  - *deposits redeemable at notice up to 3 months.*
- 3) *other components of M3, i.e. debt securities including up to 2 years, issued by monetary financial institutions and held by residents and non-residents as well as liabilities of monetary financial institutions related to repurchase agreements and also in money market funds units (until 2011).*

21. Deposits and dues are classified in the sector structure:

- 1) *households includes private persons, individual farmers and individual entrepreneurs employing up to 9 persons;*
- 2) *non-monetary financial institutions covers:*
  - *insurance corporation and pension funds,*
  - *other financial intermediaries,*
  - *financial auxiliaries.*
- 3) *non-financial corporations comprise state and municipal enterprises, commercial law companies as well as cooperatives;*
- 4) *non-profit institutions serving households comprise non-profit entities (among others: charities, trade unions, scientific societies, political parties, churches);*
- 5) *local government comprise local government units;*
- 6) *social security funds comprise Social Insurance Institution and Agricultural Social Insurance Fund and managed by them funds as well as National Health Fund.*

22. Aktywa krajowe netto obejmują:

- 1) należności od gospodarstw domowych, niemonetarnych instytucji finansowych, przedsiębiorstw, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, instytucji samorządowych, funduszy ubezpieczeń społecznych, na które składają się kredyty i pożyczki, skupione wierzytelności, zrealizowane gwarancje i poręczenia, należności banków z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, należności z tytułu dłużnych papierów wartościowych oraz papiery wartościowe z prawem do kapitału i udziału;
- 2) zadłużenie netto instytucji rządowych szczebla centralnego, tj. saldo należności (z wyłączeniem odsetek zapadłych niespłaconych) i zobowiązań monetarnych instytucji finansowych wobec jednostek zaliczanych do instytucji rządowych szczebla centralnego (z wyłączeniem jednostek działających w sferze ubezpieczeń społecznych);
- 3) saldo pozostałych pozycji (netto), na które składają się należności i zobowiązania NBP i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, stanowiące dopełnienie bilansu monetarnego sektora monetarnych instytucji finansowych (m.in. majątek trwały, papiery z prawem do kapitału, odsetki od należności i zobowiązań, dochody i koszty, kapitały i fundusze, rezerwy, rozliczenia międzybankowe i międzyoddziałowe, zobowiązania długoterminowe, o terminie pierwotnym dłuższym niż 2 lata).

23. Aktywa zagraniczne netto stanowią różnicę pomiędzy całością należności sektora monetarnych instytucji finansowych od nierezydentów a całością zobowiązań tego sektora wobec nierezydentów, z wyłączeniem kapitału (fundusze własne podstawowe i uzupełniające) wniesionego przez podmioty zagraniczne do polskich monetarnych instytucji finansowych.

24. Podatki pośrednie obejmują: podatek od towarów i usług (wprowadzony od 5 lipca 1993 r., a w rolnictwie — od 4 września 2000 r.), podatek akcyzowy (wprowadzony od 5 lipca 1993 r.) oraz podatek od gier losowych i zakładów wzajemnych (wprowadzony od 10 grudnia 1992 r.).

25. Wydatki budżetu państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych obejmują dotacje m.in. do: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji oraz świadczeń na rzecz osób fizycznych.

26. Dane ośnośne opracowano zgodnie z metodologią Międzynarodowego Funduszu Walutowego obowiązującą od 2001 r. Źródła i sposób wydatkowanych środków pieniężnych przez jednostki szczebla centralnego sektora instytucji rządowych i samorządowych prezentowane są w ujęciu kasowym i po wyeliminowaniu transferów wewnętrznych. Prezentowane informacje służą do oceny płynności finansowej jednostek szczebla centralnego i przedstawiają łączną kwotę środków pieniężnych otrzymanych lub wydatkowanych przez te jednostki w wyniku dokonywanych operacji.

Nadwyżka lub deficyt środków pieniężnych jest to napływ środków pieniężnych netto z działalności operacyjnej minus wypływ środków pieniężnych netto z tytułu inwestycji w aktywa niefinansowe.

Zmiana stanu środków pieniężnych netto jest to nadwyżka lub deficyt środków pieniężnych plus napływ środków pieniężnych netto z działalności finansowej. Oznacza to, że jest to suma środków pieniężnych netto otrzymanych w wyniku bieżących operacji, transakcji dokonywanych na aktywach niefinansowych oraz transakcji na aktywach i pasywach finansowych innych niż środki pieniężne.

27. Przez państwowy dług publiczny rozumie się nominalne zadłużenie podmiotów sektora finansów publicznych ustalone po wyeliminowaniu przepływów finansowych pomiędzy podmiotami należącymi do tego sektora.

Państwowy dług publiczny obejmuje zobowiązania sektora finansów publicznych z następujących tytułów:

- 1) wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych;
- 2) zaciągniętych kredytów i pożyczek;
- 3) przyjętych depozytów;
- 4) zobowiązań wymagalnych.

22. Net domestic assets include:

- 1) *claims from households, non-monetary financial institutions, non-financial corporations, non-profit institutions serving households, local government, social security funds, which comprise credits and loans, purchased debts, guarantees and collateral's, amounts claims banks from purchased securities bearing a repurchase promise as well as receivables related to debt securities, shares and other equities. excluding unpaid due interest;*
- 2) *credit to central government, net, i.e. the balance of monetary financial institutions' dues (excluding unpaid due interest) and liabilities (MFIs) towards the entities which includes: central government institutions (except institutions acting in social security area);*
- 3) *other items (net), comprise assets and liabilities of the NBP and other monetary financial institutions (MFIs) not included elsewhere (among others fixed assets, shares and other equity, accrued interest on loans and deposits, amounts receivable and payable, capital and reserves, inter- and intra-MFIs positions, longer term financial liabilities with agreed maturity over 2 years).*

23. *Net foreign assets constitute the difference between total monetary financial institutions sector receivables from non-residents and total liabilities towards non-residents, excluding capital (basic and supplementary own funds) deposited by foreign entities in Polish monetary financial institutions (MFIs).*

24. *Indirect taxes cover: value added tax (introduced since 5 July 1993, in agriculture — since 4 September 2000), excise tax (introduced since 5 July 1993) and gambling and betting tax (introduced since 10 December 1992).*

25. *Expenditure from the state budget in the range social security includes grants among others to: the Social Insurance Fund, the Pension Fund, the Bridging Pension Fund, the Prevention and Rehabilitation Fund, as well as benefits for natural person.*

26. *Data on the case are presented in accordance with the International Monetary Fund methodology valid since 2001. Statement of sources and uses of cash the central government are presented on cash basis, after consolidation of internal transfers. The information is important for assessing the liquidity of the central government and shows the total amount of cash generated or absorbed by government operations.*

Cash surplus or deficit equals net cash inflow from operating activities minus the net cash outflow from investments in non-financial assets.

Net change in stock of cash is defined as cash surplus or deficit plus the net cash inflow from financing activities. It is the sum of the net cash received from current operations, transactions in non-financial assets, and transactions involving financial assets and liabilities other than cash itself.

27. *Public debt is understood as the nominal indebtedness of units of the public finance sector established after elimination cash flows between units belonging to that sector.*

The public debt consists of the following liabilities of the public finance sector under the following:

- 1) *outstanding debt securities;*
- 2) *drawn credits and loans;*
- 3) *accepted deposits;*
- 4) *matured payables.*

Państwowy dług publiczny obejmuje:

- 1) dług podsektora rządowego, tj.:
  - a) Skarbu Państwa,
  - b) pozostały dług (dług pozostałych instytucji podsektora rządowego);
- 2) dług podsektora samorządowego;
- 3) dług podsektora ubezpieczeń społecznych.

28. Przez dług Skarbu Państwa rozumie się nominalne zadłużenie Skarbu Państwa. Dane o zadłużeniu Skarbu Państwa, w podziale na dług krajowy i zagraniczny, prezentowane są w podwójnym ujęciu: według kryterium miejsca emisji oraz kryterium rezydenta.

Zadłużenie według kryterium miejsca emisji uwzględnia miejsce zaciągania zobowiązań (krajowy lub zagraniczny rynek finansowy) niezależnie od tego kto jest wierzycielem.

Dług krajowy Skarbu Państwa (wg kryterium miejsca emisji) obejmuje:

- 1) zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu skarbowych papierów wartościowych wyemitowanych na rynek krajowy;
- 2) pozostały dług krajowy Skarbu Państwa z tytułu zobowiązań wymagalnych państwowych jednostek budżetowych, państwowych funduszy celowych nieposiadających osobowości prawnej, przyjętych w depozyt wolnych środków jednostek sektora finansów publicznych, środków przyjętych do depozytu sądowego składanych na rachunkach Ministra Finansów oraz przedpłat na samochody.

Dług zagraniczny Skarbu Państwa (wg kryterium miejsca emisji) obejmuje:

- 1) zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu skarbowych papierów wartościowych wyemitowanych na rynek międzynarodowy,
- 2) zaciągnięte kredyty i pożyczki,
- 3) pozostały dług zagraniczny, tj. zobowiązania wymagalne wobec nierezzydentów.

Dług według kryterium rezydenta uwzględnia podmiot (rezydent lub nierezzydent), który jest w posiadaniu wierzytelności. Termin rezydent odnosi się do osób fizycznych mających miejsce zamieszkania w Polsce oraz osób prawnych, a także innych podmiotów posiadających zdolność zaciągania zobowiązań i nabywania praw we własnym imieniu mających siedzibę w Polsce. Rezydentami są również znajdujące się w kraju oddziały, przedstawicielstwa i przedsiębiorstwa utworzone przez nierezzydentów.

29. Dług gwarantowany (poręczony) przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej stanowi potencjalne zadłużenie Skarbu Państwa.

30. Dane dotyczące wyników finansowych przedsiębiorstw dostosowano do ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1047).

31. Przychody z całokształtu działalności (kwoty otrzymane i należne) obejmują:

- 1) przychody netto ze sprzedaży (łącznie z dotacjami do produktów), wytworzonych przez podmiot produktów (wyrobów gotowych, półfabrykatów i usług), a także opakowań, wyposażenia i usług obcych, jeżeli są one fakturowane odbiorcom łącznie z produktami;
- 2) przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów (tj. nabytych w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym rzeczowych aktywów obrotowych oraz produktów przez siebie wytworzonych, jeśli sprzedawane są one w sieci własnych sklepów obok towarów obcej produkcji), łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku;

Public debt includes:

- 1) *the government sub-sector debt, i.e.:*
  - a) *the State Treasury,*
  - b) *other debt (debt of other institutions belonging to the government sub-sector);*
- 2) *the local-government sub-sector debt;*
- 3) *the social security sub-sector debt.*

28. *Debt of the State Treasury is understood as the nominal indebtedness of the State Treasury. The data on the State Treasury debt divided into domestic and foreign debt are presented according to the place of issue criterion and residency criterion.*

Debt according to the place of issue criterion takes into consideration the place of contracting debt (domestic and foreign financial market), irrespective of the creditor.

Domestic debt of the State Treasury (according to the place of issue criterion) includes:

- 1) *liabilities of the State Treasury due to treasury securities issued on the domestic market;*
- 2) *other domestic debt of the State Treasury due to matured payables of state budgetary units, state appropriated funds without legal personality, accepted deposits of free funds of public sector entities, funds accepted to the judicial deposits accrued on the Minister Finance accounts and prepayments for passenger vehicles.*

Foreign debt of the State Treasury (according to the place of issue criterion) includes:

- 1) *liabilities of the State Treasury due to treasury securities issued on the international capital market,*
- 2) *drawn credits and loans,*
- 3) *other foreign debt, i.e. matured payables toward non-residents.*

Debt according to residency criterion takes into consideration the unit (resident or non-resident), which is a creditor. The term resident refers to individuals, companies and any other institutions who reside in Poland, including representative offices, branches or companies set up by non-residents.

29. *Debt guaranteed by the government of the Republic of Poland constitutes a potential debt of the State Treasury.*

30. *Data on financial results of enterprises are adjusted to the Accounting Act dated 29 September 1994 (uniform text Journal of Laws 2016 item 1047).*

31. *Revenues from total activity (sums received and due) include:*

- 1) *net revenues from the sale of products which have been manufactured by the entity (goods, semi-finished goods and services) as well as packaging, equipment and services made by other contractors if the customers are invoiced for the foregoing together with the purchased products, including subsidies on products;*
- 2) *net revenues from the sale of goods and materials (including sums due from the sale of re-use packages), i.e. current assets purchased for resale in a non-processed condition and products manufactured by entity if they are sold by shops within the company's network along with goods manufactured by other manufacturers.*

- 3) pozostałe przychody operacyjne, tj. przychody związane pośrednio z podstawową działalnością jednostki, a w szczególności: zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych (środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości i prawa), otrzymane nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny aktywa (środki pieniężne), odszkodowania, rozwiązane rezerwy, korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów niefinansowych, przychody z działalności socjalnej, przychody z najmu lub dzierżawy środków trwałych albo inwestycji w nieruchomości i prawa;
- 4) przychody finansowe, tj. przychody z tytułu dokonanych przez podmiot operacji finansowych: kwoty należne z tytułu dywidend i udziałów w zysku, odsetki od udzielanych pożyczek, odsetki od lokat terminowych, odsetki za zwłokę, zysk ze zbycia inwestycji, zmniejszenia odpisów aktualizacyjnych wartości inwestycji wobec całkowitego lub częściowego ustania przyczyn powodujących trwałą utratę ich wartości, nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi.

32. Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności obejmują:

- 1) koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), tj., koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów;
- 2) wartość sprzedanych towarów i materiałów według cen zakupu (nabycia);
- 3) pozostałe koszty operacyjne, tj. koszty związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności: stratę ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, tj. nadwyżkę wartości sprzedanych składników majątku trwałego nad przychodami z ich sprzedaży, amortyzację oddanych w dzierżawę lub najem środków trwałych i środków trwałych w budowie, nieplanowane odpisy amortyzacyjne (odpisy z tytułu trwałej utraty wartości), poniesione kary, grzywny, odszkodowania, odpisane w części lub w całości wierzytelności w związku z postępowaniem upadłościowym, układowym i naprawczym, utworzone rezerwy na pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązania (straty z transakcji gospodarczych w toku), odpisy aktualizujące wartość aktywów niefinansowych, koszty utrzymania obiektów działalności socjalnej, darowizny lub nieodpłatnie przekazane aktywa trwałe;
- 4) koszty finansowe, tj. m.in. odsetki od zaciągniętych kredytów i pożyczek, odsetki i dyskonto od wyemitowanych przez jednostkę obligacji, odsetki za zwłokę, stratę ze zbycia inwestycji, odpisy z tytułu aktualizacji wartości inwestycji, nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

33. Przychody i koszty uzyskania przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wpływające na wynik finansowy ustala się w wartości wyrażonej w rzeczywistych cenach sprzedaży, z uwzględnieniem opustów, rabatów i bonifikat, bez podatku od towarów i usług (VAT).

34. Wyniki finansowe:

- 1) wynik ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów stanowi różnicę między przychodami netto osiągniętymi ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów a kosztami poniesionymi na ich uzyskanie (koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów);
- 2) wynik na pozostałej działalności operacyjnej stanowi różnicę między pozostałymi przychodami operacyjnymi a pozostałymi kosztami operacyjnymi. Od 2002 r. do 2015 r. zawiera część, a od 2016 r. całość zdarzeń nadzwyczajnych związanych z działalnością operacyjną;

- 3) *other operating revenues, i.e. revenues indirectly related with the basic activity of the entity, in particular: profits from the sale of non-financial fixed assets (fixed assets, assets under construction, intangible fixed assets, investments in real estate and rights), assets (cash) received free of charge, including donated assets, as well as damages, reversed provisions, adjustments of the depreciation value for non-financial assets, revenues from social activities, revenues from rent or lease of fixed assets and investments in real estate and rights;*
- 4) *financial revenues, i.e. revenues from financial operations conducted by an entity: amounts due in respect of dividends and share in profits, interest on loans granted, interest on term deposits, default interest, profits from the sale of investments, reduction of depreciation write-offs relating to investments due to the fact that the reasons resulting in the permanent loss of their value have ceased to exist (whether partially or totally), surplus of foreign exchange gains over losses.*

32. *Cost of obtaining revenues from total activity includes:*

- 1) *cost of products sold i.e. the total costs decreased by the costs of generating benefits for the needs of the entity and corrected by charge in product stocks;*
- 2) *value of goods and materials sold according to procurement (purchase) prices;*
- 3) *other operating cost, i.e. cost indirectly related to operating activity of the entity, in particular: loss on the sale of non-financial fixed assets, i.e. surplus of the value of sold fixed assets over the revenues from their sale, depreciation of leased or rented fixed assets and assets under construction, unplanned write-offs (write-offs by virtue of a permanent loss of value), fines, penalties and indemnities paid, partially or fully written-off liabilities related to bankruptcy, composition or restructuring proceedings, reserves made for future certain liabilities or liabilities which are likely to occur (loss on current business transaction in), write-offs updating the value of non-financial assets, costs of maintaining premises required for social activity, donations or fixed assets received free of charge;*
- 4) *financial cost, i.e., among others, things interest from contracted credits and loans, interest and discount on bonds issued by the entity, default interest, loss on the sale of investments, write-offs updating the value of investments, the surplus of foreign exchange losses over gains.*

33. *Revenues and costs of obtaining revenues from the sale of products, goods and materials which have an influence on the financial result are expressed in actual sales prices, taking into account discounts, rebates and reductions, excluding the value added tax (VAT).*

34. *Financial results:*

- 1) *result from sale of products, goods and materials constitutes a difference between net revenues gained from the sale of products, goods and materials and costs bore for their obtaining (cost of products sold, goods and materials);*
- 2) *result on other operating activity is a difference between other operating revenues and other operating costs. Since 2002 till 2015 this item comprised part of extraordinary events related to operating activity, whereas since 2016 all kinds of extraordinary events are included into this item;*

- 3) wynik na działalności operacyjnej stanowi różnicę między przychodami netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, z uwzględnieniem dotacji, upustów, rabatów i innych zwiększeń lub zmniejszeń, bez podatku od towarów i usług oraz pozostałymi przychodami operacyjnymi a wartością sprzedanych produktów, towarów i materiałów wycenionych w kosztach wytworzenia albo cenach nabycia, albo zakupu, powiększoną o całość poniesionych od początku roku obrotowego kosztów ogólnych zarządu, sprzedaży produktów, towarów i materiałów oraz pozostałych kosztów operacyjnych;
- 4) wynik na operacjach finansowych stanowi różnicę między przychodami finansowymi, w szczególności z tytułu dywidend (udziałów w zyskach), odsetek, zysków ze zbycia inwestycji, aktualizacji wartości inwestycji, nadwyżki dodatków różnic kursowych nad ujemnymi a kosztami finansowymi, w szczególności z tytułu odsetek, strat ze zbycia inwestycji, aktualizacji wartości inwestycji, nadwyżki ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi;
- 5) wynik finansowy na działalności gospodarczej jest sumą wyników finansowych: na sprzedaży produktów, towarów i materiałów, na pozostałej działalności operacyjnej oraz na operacjach finansowych;
- 6) wynik zdarzeń nadzwyczajnych stanowi różnicę między zyskami nadzwyczajnymi a stratami nadzwyczajnymi. Od 2016 r. wszelkie skutki zdarzeń, które dotychczas wpływały na zyski i straty nadzwyczajne, są zaliczane odpowiednio do pozostałych przychodów i pozostałych kosztów operacyjnych;
- 7) wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej — do końca 2015 r. korygowany o wynik zdarzeń nadzwyczajnych;
- 8) wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia, które obejmują podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych oraz inne płatności wynikające z odrębnych przepisów.

35. Aktywa obrotowe oraz zobowiązania:

- 1) aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych, wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują: zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe;
- 2) należności krótkoterminowe obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- 3) inwestycje krótkoterminowe są krótkoterminowymi aktywami nabytymi w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych wynikających z przyrostu wartości tych aktywów;
- 4) krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe są rozliczeniami, które trwają nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- 5) zobowiązania są wynikającym z przeszłych zdarzeń obowiązkiem wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które powodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki;
- 6) zobowiązania krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) są ogółem zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całością lub częścią pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- 7) zobowiązania długoterminowe są ogółem zobowiązań, których okres spłaty na dzień bilansowy jest dłuższy niż rok, z wyjątkiem zobowiązań z tytułu dostaw i usług.

36. Wskaźniki:

- 1) wskaźnik rentowności ze sprzedaży jest to relacja wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;

- 3) result on operating activity constitutes a difference between net revenues from the sale of products, goods and materials, including subsidies, discounts, rebates and other additions/disposals, excluding value added tax, and other operating revenues, and products, goods and materials sold valued at manufacturing cost, acquisition or purchasing prices, increased by the total general and administrative costs, costs of sales of products, goods and materials and other operating costs incurred since the beginning of the accounting year;
- 4) result on financial operations constitutes a difference between financial revenues, in particular, in respect of dividends (share in profits), interest, profits from the sale of investments, updating the value of investments, surplus of foreign exchange gains over losses, and financial costs, in particular, those relating to interest, losses on the sale of investments, updating the value of investments, the surplus of foreign exchange losses over gains;
- 5) financial result on economic activity is the sum of the financial results: from sale of products, goods and materials, on other operating activity and on financial operations;
- 6) result on extraordinary events constitutes a difference between extraordinary profits and extraordinary losses. Since 2016 all economic effects of the events which previously affected the extraordinary profits or losses, are classified as other operating revenues or other operating costs, respectively;
- 7) gross financial result (profit or loss) is a result on economic activity, until the end of 2015, corrected by result on extraordinary events;
- 8) net financial result (profit and loss) is obtained after decreasing of the gross financial result by obligatory encumbrances, which include corporate and personal income tax as well as other payments resulting from separate regulations.

35. Current assets and liabilities:

- 1) current assets are part of the property controlled and used by the entity in its operating activity whose value has been determined in a reliable manner resulting from past events and bound to generate economic benefits to the entity in the future; they include stocks (circulating or current fixed assets) and short-term: dues, investments and inter-period settlements;
- 2) short-term dues include total debtors from deliveries and services and the whole or part of other debtors, which are not financial assets, with the maturity of twelve months as of the balance sheet date;
- 3) short-term investments are short-term assets acquired for the purpose of generating economic benefits owing to the increase in the value of these assets;
- 4) short-term inter-period settlements are the prepayments made for the period up to twelve months as of the balance sheet date;
- 5) liabilities are obligations resulting from past events entailing the provision of a consideration whose value has been determined in a reliable manner, which involve the use of an entity current or future assets;
- 6) short-term liabilities (excluding special funds) are total trade creditors and the whole or part of other liabilities with the maturity of twelve months as of the balance sheet date;
- 7) long-term liabilities are total liabilities with the maturity of more than twelve months as at the balance sheet date, apart from trade creditors.

36. Indices:

- 1) sales profitability rate constitutes the relation of the result from the sale of products, goods and materials to net revenues from the sale of products, goods and materials;

- 2) wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności;
- 3) wskaźnik rentowności obrotu netto jest to relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności;
- 4) wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności;
- 5) wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych;
- 6) wskaźnik płynności finansowej II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych.

37. Przedmiotem obserwacji cen w zakresie produkcji sprzedanej przemysłu, produkcji budowlano-montażowej oraz usług transportu, gospodarki magazynowej oraz telekomunikacji są ceny bazowe, tj. kwoty pieniędzy otrzymywane przez producenta od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszone o podatki od produktu oraz ewentualne rabaty i opusty, a powiększone o dotacje do produktu.

Wskaźniki cen:

- 1) produkcji sprzedanej przemysłu (tj. górnictwa i wydobywania, przetwórstwa przemysłowego, wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, a także dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją) opracowano na podstawie miesięcznego badania cen wyrobów i usług faktycznie uzyskiwanych przez, dobrane w sposób celowy, podmioty gospodarcze zaklasyfikowane do wyżej wymienionych sekcji. Badaniem objęto ok. 3,3 tys. podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W celu uzyskania wskaźników cen dla każdego rodzaju działalności obliczane są kolejno:

- a) wskaźniki cen przy podstawie miesiąc poprzedni=100:

- dla szerebu przedsiębiorstw — jako średnie ważone indywidualnych wskaźników cen reprezentantów przy zastosowaniu, jako systemu wag, wartości ich sprzedaży w badanym miesiącu,
- dla szerebu grup, działów i sekcji — jako średnie wskaźników cen agregatów niższego szerebu ważone ich pełną wartością sprzedaży w badanym miesiącu,

- b) wskaźniki cen przy innych podstawach — jako średnie wskaźników cen agregatów niższych szczebli ważone wartością ich sprzedaży z 2010 r., która jest aktualizowana miesięcznie o zmiany cen i zmiany struktury sprzedaży zachodzące w kolejnych miesiącach roku, którego dotyczą wskaźniki cen.

Wskaźniki cen obrazują dynamikę cen wynikającą z faktycznie wprowadzonych zmian cen, jak i zmian w strukturze asortymentowej sprzedaży i strukturze odbiorców.

Podziału wskaźników cen produkcji sprzedanej przemysłu na główne grupowania, tzn. dobra zaopatrzeniowe, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe oraz związane z energią (ang. MIGs — Main Industrial Groupings), dokonano zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 656/2007 z dnia 14 czerwca 2007 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 586/2001 w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1165/98 dotyczącego krótkookresowej statystyki w zakresie definicji Głównych Grupowań Przemysłowych.

- 2) produkcji budowlano-montażowej uzyskano na podstawie miesięcznego badania cen robót realizowanych przez, dobrane w sposób celowy, podmioty gospodarcze zaklasyfikowane do sekcji "Budownictwo", tj. przez ok. 480 przedsiębiorstw budowlanych, których liczba pracujących przekracza 9 osób. Sposób obliczania wskaźników cen jest analogiczny, jak opisany w pkt. 37.1;

- 2) gross turnover profitability rate constitutes the relation of gross financial result to revenues from total activity;
- 3) net turnover profitability rate constitutes the relation of net financial result to revenues from total activity;
- 4) cost level indicator constitutes the relation of the costs of obtaining revenues from total activity to revenues from total activity;
- 5) financial liquidity indicator of the first degree constitutes the relations of short-term investments to short-term liabilities;
- 6) financial liquidity indicator of the second degree constitutes the relations of short-term investments and short-term dues to short-term liabilities.

37. The subject of the price survey, in the field of sold production of industry, construction and assembly production and the transportation, storage and telecommunication services are basic prices, i.e. amounts of money received by a producer from a buyer for unit of product (good and service), decreased by the taxes on the product as well as by applicable rebates and deductions and increased by subsidies received for the product.

Price indices of:

- 1) sold production of industry (i.e. mining and quarrying, manufacturing, electricity, gas, steam and air conditioning supply and also water supply; sewerage, waste management and remediation activities) are calculated on the basis of a monthly survey on prices of products and services actually received by specifically selected economic units, included in the above mentioned sections. The survey covers about 3,3 thous. units, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

With the aim of obtaining price indices for each type of activity, the following calculations are made in turn:

- a) price indices on the base — previous month=100:
  - at enterprise level — as weighted averages of individual price indices of representative items in using, as their weight system, the value of their sale in the surveyed month,
  - at group, division and section level — as averages of price indices of aggregates at lower levels weighted by the full value of their sale in the surveyed month,
- b) price indices on other bases — as averages of price indices of aggregates at lower levels weighted by the value of their sale of 2010, which is updated monthly by the price and sale structure changes, occurring in subsequent months of a year, to which the price indices refer.

The price indices illustrate the index of prices resulting from actually introduced price changes and changes in the commodity structure of sales and structure of customers.

Price indices of sold production of industry have been divided into the Main Industrial Groupings, i.e. intermediate and capital goods, durable and non-durable consumer goods as well as energy in accordance with Commission Regulation (EC) No 656/2007 of 14 June 2007 amending Regulation (EC) No 586/2001 on implementing Council Regulation (EC) No 1165/98 concerning short-term statistics as regards the definition of Main Industrial Groupings (MIGs)

- 2) construction and assembly production are calculated on the basis of a monthly survey of prices of works realized by specifically selected economic units, classified in "Construction" section, i.e. by about 480 construction enterprises, in which the number of employed persons exceeds 9 persons. Price indices calculation is analogous to the one described in item 37.1;

3) usług transportu, gospodarki magazynowej oraz telekomunikacji uzyskano na podstawie miesięcznego badania cen usług świadczonych przez, dobrane w sposób celowy, podmioty gospodarcze zaklasyfikowane do sekcji „Transport i gospodarka magazynowa” i działu „Telekomunikacja” tj. przez ok. 310 przedsiębiorstw.

Wskaźniki cen na szczeblu przedsiębiorstw obliczone są jako średnie geometryczne indywidualnych wskaźników cen reprezentantów usług. Wskaźniki cen dla wyższych szczebli agregacji obliczane są przy wykorzystaniu formuły Laspeyres’a tj. jako średnie ważone wskaźników cen agregatów niższego szczebla. Zastosowany system wag został opracowany w oparciu o obroty zrealizowane w 2010 r.

38. Wskaźniki cen lokali mieszkalnych odzwierciedlają zmiany cen zachodzące na rynku lokali mieszkalnych. Obserwacją objęto ceny mieszkań w domach wielorodzinnych nabywanych przez gospodarstwa domowe. Wskaźniki obliczane są przy zastosowaniu metody stratyfikacji, która polega na pogrupowaniu transakcji w możliwie homogeniczne warstwy. Przy wyznaczaniu warstw wykorzystuje się kryteria rodzaju rynku (pierwotny/wtórny), lokalizacji i wielkości lokalu mieszkalnego. Dla każdej z wyodrębnionych warstw oblicza się elementarny wskaźnik cen jako iloraz średniej ceny okresu bieżącego do średniej ceny okresu odniesienia. Wskaźniki dla wyższych szczebli agregacji obliczane są według formuły Laspeyres’a przy zastosowaniu systemu wag z roku poprzedzającego rok badany. Źródłem informacji o cenach transakcyjnych lokali mieszkalnych są Rejestry Cen i Wartości Nieruchomości prowadzone przez starostwa powiatowe i prezydentów miast na prawach powiatu przy wykorzystaniu informacji pochodzących z aktów notarialnych. Na rynku pierwotnym ma miejsce obrót nieruchomościami nowo wybudowanymi, sprzedawanymi przez deweloperów lub spółdzielnie mieszkaniowe, natomiast na rynku wtórnym — używanymi, sprzedawanymi przez poprzedniego właściciela, którym może być osoba fizyczna lub prawna.

Dane opracowano zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 93/2013 z dnia 1 lutego 2013 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 2494/95 dotyczącego zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych w odniesieniu do ustanawiania wskaźników cen mieszkań i domów mieszkalnych zajmowanych przez właściciela.

39. Wskaźniki cen nakładów inwestycyjnych uzyskano na podstawie wskaźników cen nakładów na środki trwałe (tj. budynków i budowli, maszyn, urządzeń technicznych, narzędzi oraz środków transportu z produkcji krajowej i z importu oraz wskaźników cen innych nakładów) oraz pozostałych nakładów, po wyeliminowaniu wartości odsetek od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

40. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych opracowano na podstawie obserwacji cen reprezentantów towarów i usług konsumpcyjnych (ok. 1500 w 2016 r.).

Wskaźniki cen obliczono przy przyjęciu systemu wag opracowanego na podstawie struktury wydatków (bez spożycia naturalnego) poszczególnych grup gospodarstw domowych na zakup towarów i usług konsumpcyjnych z roku poprzedzającego rok badany, uzyskanej z badania budżetów gospodarstw domowych. Grupowania towarów i usług konsumpcyjnych dokonano na podstawie Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP).

Źródłem informacji o cenach detalicznych towarów i usług są:

- notowania cen dokonywane przez ankietatorów w wybranych punktach sprzedaży, w wytypowanych rejonach badania cen (209 rejonów w 2016 r.);
- cenniki, zarządzenia i decyzje w zakresie cen jednolitych obowiązujących na terenie całego kraju lub jego części;
- notowania cen towarów i usług zakupowanych przez Internet.

41. Wskaźniki cen transakcyjnych eksportu i importu obliczono na podstawie obserwacji cen wybranych towarów na najniższym szczeblu CN, przy wykorzystaniu danych o obrotach w handlu zagranicznym (w imporcie na warunkach cif, w eksporcie na warunkach fob). Źródłem danych jest dokument zgłoszenia celnego i deklaracja INTRASTAT.

3) transport, storage and telecommunication services are obtained on the basis of a monthly survey of prices of services rendered by specifically selected economic units, classified in "Transport and storage" section and "Telecommunication" division, that is by about 310 enterprises.

Price indices at the enterprise level are calculated as geometric means of individual price indices of representative services. Price indices for higher aggregation levels are Laspeyres formula indices, i.e. weighted averages of price indices of aggregates of lower aggregation levels. The applied weighting system was developed on the basis of turnovers in 2010.

38. Price indices of residential premises reflect changes in prices on residential premises market. They are based on data concerning dwellings in blocks of flats purchased by households. They are compiled using stratification method, that consists in dividing transactions into possibly homogeneous groups. Stratification is based on market segment (new/existing premises), premises location and size. An elementary-level index is computed for each strata as a quotient of the average price in the current period and the average price in the base period. Indices for higher aggregation levels are calculated using a Laspeyres' formula with a weight system from the previous year. The data source for information on transaction prices of residential premises are Registers of Real Estate Prices and Values, kept by powiat starosta offices and mayors of cities with powiat status, and using the data derived from notarial deeds. On the new premises market newly built properties are sold by developers or housing cooperatives, in turn, on the existing premises market — used properties are sold by previous users (natural or legal persons).

Data are compiled in accordance with Commission Regulation (EU) no 93/2013 of 1 February 2013 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 2494/95 concerning harmonised indices of consumer prices, as regards establishing owner-occupied housing price indices.

39. The price index of investment outlays are obtained on the basis of price indices of expenditures for fixed assets, (i.e. buildings and structures of domestic and imported purchases of machinery, technical equipment tools and means of transport and price indices of other outlays) and other outlays which calculations exclude value of interest on credits and investment loans for the investment realization period.

40. Price indices of consumer goods and services was based on price observation of representatives of consumer goods and services (about 1500 in 2016).

The consumer price indices have been calculated applying the system based on the structure of expenditure (excluding own consumption) of particular groups of households on purchasing consumer goods and services from the year preceding the one under the survey, derived from the household budget survey. The grouping of consumer goods and services is presented on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose (COICOP).

The sources of information on retail prices of goods and services are the following:

- quotations conducted by price collectors in selected sales outlets, in selected price survey regions (209 in 2016);
- price lists, regulations and decisions applicable as the uniform prices ruling throughout the country or its part;
- collected prices of goods and services purchased online.

41 Transaction price indices of exports and imports calculated on the basis of observations of prices of selected commodities on the lowest CN level, utilising data regarding external trade turnover (imports — cif, exports — fob). Source of data — a custom declaration and INTRASTAT declaration.

„Terms of trade” określa relację zmian cen towarów eksportowanych do zmian cen towarów importowanych.

42. Dane o cenach skupu dotyczą cen płaconych przez podmioty gospodarcze skupujące produkty rolne bezpośrednio od ich producentów. Przeciętne ceny obliczono jako iloraz wartości (bez podatku od towarów i usług) i ilości poszczególnych produktów rolnych (patrz uwagi ogólne na str. 3, pkt 8.3).

43. Źródłem informacji o cenach produktów rolnych i zwierząt gospodarskich uzyskiwanych przez rolników na targowiskach są miesięczne notowania cen dokonywane przez stałych ankietatorów na celowo wytypowanych ok. 440 targowiskach. Przeciętne ceny miesięczne obliczono jako średnie arytmetyczne wszystkich notowań w skali całego kraju i województw.

44. Dane o nakładach inwestycyjnych obejmują nakłady na nowe środki trwałe i (lub) ulepszenie (rozbudowę, przebudowę, rekonstrukcję, modernizację) istniejących obiektów majątku trwałego.

Nakłady na środki trwałe to nakłady na:

- budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe;
- maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem);
- środki transportu;
- inne, tj. melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych oraz inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji (uwzględnione wyłącznie w danych wyrażonych w cenach bieżących), z wyjątkiem odsetek nieuwzględnionych w wartości nakładów na środki trwałe przez podmioty stosujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), wprowadzone od 1 stycznia 2005 r.

Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

45. Prezentowane dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON i obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. 2016 poz. 1068) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. (Dz. U. poz. 2009).

Podstawową funkcją rejestru REGON jest identyfikowanie podmiotów gospodarki narodowej, co jest realizowane poprzez nadawanie im unikatowych numerów identyfikacyjnych.

46. Pogłowie zwierząt gospodarskich podano na podstawie badań pogłowa trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego oraz bydła, owiec, drobiu i związanej z tymi gatunkami produkcji zwierzęcej, prezentując dane według grup produkcyjno-użytkowych. Badania pogłowa trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego prowadzone są 3-krotnie w roku — w marcu według stanu na 1 marca, w czerwcu według stanu na 1 czerwca i w grudniu według stanu na 1 grudnia, a badania pogłowa bydła i pozostałych gatunków zwierząt gospodarskich — 2-krotnie w roku — według stanu w czerwcu i grudniu.

47. Wskaźnik nowe zamówienia w przemyśle służy ocenie przyszłej produkcji i pokazuje rozwój popytu na wyroby i usługi przemysłowe w wybranych działach sekcji „Przetwórstwo przemysłowe” (dział 13, 14, 17, 20, 21, 24—30) według PKD 2007. Zamówienia w przemyśle określone są jako wartość kontraktów (bez VAT) wiążących producenta i stronę trzecią w zakresie dostarczania wyrobów i usług.

„Terms of trade” shows the relation of changes in prices of exported commodities to changes in the prices of imported commodities.

42. Data on procurement prices concern prices paid by economic entities purchasing agricultural products directly from their producers. Average prices were calculated as a quotient of value (without value added tax — VAT) and quantity of each agricultural product (see general notes on page 3, item 8.3).

43. The information on prices of agricultural products and livestock received by farmers on marketplaces comes from price quotations of agricultural products, provided by a network of interviewers collecting it on selected about 440 marketplaces. Average monthly prices were calculated as arithmetic mean of quotations from the entire country and from voivodships.

44. Data on investment outlays include outlays on new fixed assets and (or) the improvement (enlargement, rebuilding, reconstruction, modernization) of existing capital asset items.

Outlays on fixed assets include outlays on:

- buildings and structures (include buildings and places as well civil engineering), of which, among others, construction and assembly work, design and cost estimate documentation;
- machinery, technical equipment and tools (including instruments, movable and fittings);
- transport equipment;
- others, i.e. detailed meliorations, costs incurred for purchasing land and second-hand fixed assets and livestock (basic herd) and long-term plantings, interests on investment credits and investment loans for the period of investment realization (included exclusively in data expressed at current prices), except for interests not included in outlays on fixed assets by units that use International Accounting Standards (IAS) implemented since 1 January 2005.

Other outlays include outlays on so-called initial investments as well as other costs connected with investment realization. These outlays do not increase the value of fixed assets.

45. Presented data concern entities of the national economy recorded in the REGON register and include legal persons, organizational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity, classified into particular NACE Rev. 2 sections according to the predominant kind of activity.

The National Official Business Register, hereinafter referred to as REGON, is an administrative register held by the President of the CSO. The rules for running the register are defined by the Law on Official Statistics, dated 29 June 1995 (Journal of Laws 2016 item 1068) and the provisions of the decree of the Council of Ministers of 30 November 2015 (Journal of Laws item 2009).

The basic function of the REGON register is identification of entities of the national economy, which is accomplished by assigning to them unique identification numbers.

46. Farm animal stocks have been disclosed on the basis of surveys of pig stocks and production of pigs for slaughter and cattle, sheep, poultry and animal production related to these species, with data being presented according to production — utility groups. Surveys of pig stocks and production of pigs for slaughter are conducted three times a year — in March as of 1 March, in June as of 1 June and in December as of 1 December, while surveys of cattle and other farm animal species — twice a year — as at June and December.

47. Industrial new orders indicator serves to assess future production and shows development of demand for industrial products and services in selected divisions of the “Manufacturing” section (divisions no. 13, 14, 17, 20, 21, 24—30) according to the NACE 2007. Industrial new orders are defined as the value of contracts (excluding VAT) linking a producer and a third party in respect of supply of products and services.

48. Dane o wartości produkcji sprzedanej przemysłu (tj. górnictwa i wydobywania, przetwórstwa przemysłowego, wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz dostawy wody; gospodarowania ściekami odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją) i budownictwa oraz sprzedaży produkcji budowlano-montażowej prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych tj. dotacji do wyrobów i usług — w tzw. cenach bazowych.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej, wyrażona w cenach bazowych, z uwagi na niewystępujący podatek akcyzowy i dotacje przedmiotowe, równa się wartości wyrażonej w cenach producenta.

Dane o sprzedaży produkcji budowlano-montażowej według rodzajów obiektów budowlanych opracowano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Obiektów Budowlanych (PKOB), wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1999 r. (Dz. U. Nr 112, poz. 1316) z późniejszymi zmianami.

49. Dane o produkcji sprzedanej przemysłu dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”, natomiast o produkcji sprzedanej budownictwa — działalności, odpowiednio: budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane te obejmują:

- 1) wartość sprzedanych wyrobów, półfabrykatów i części własnej produkcji (niezależnie od tego, czy otrzymano za nie należne opłaty);
- 2) wartość robót i usług świadczonych odpłatnie, tj. odpowiednio: przemysłowych, budowlanych, jak i innych niż przemysłowe i budowlane;
- 3) zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia lub pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej;
- 4) wartość produktów w formie rozliczeń w naturze;
- 5) produkty przeznaczone na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

Podziału produkcji sprzedanej przemysłu na główne grupowania, tzn. dobra zaopatrzeniowe, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe, oraz związane z energią (ang. MIGs — Main Industrial Groupings) dokonano zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 656/2007 z dnia 14 czerwca 2007 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 586/2001 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1165/98 dotyczącego krótkookresowej statystyki w zakresie definicji Głównych Grupowań Przemysłowych.

Dane o sprzedaży produkcji budowlano-montażowej dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi, tj. bez podwykonawców, systemem zleceniowym (tj. na rzecz obcych zleciodawców) przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”, polegających na wznoszeniu budynków i budowlu poczynając od przygotowania terenu przez zróżnicowany zakres robót ziemnych, fundamentowych (stan zero), wykonania elementów nośnych, przegród budowlanych, układaniu i pokrywaniu dachów (stan surowy) do robót montażowych, instalacyjnych i wykończeniowych. We wszystkich tych kategoriach zawarte są odpowiednie prace związane z budową, przebudową, rozbudową, odbudową, remontem i konserwacją stałych i tymczasowych obiektów budowlanych.

50. Prezentowane dane dotyczące wyrobów obejmują całkowitą produkcję wyrobów przemysłowych wytworzonych w roku sprawozdawczym, przeznaczonych do sprzedaży na zewnątrz przedsiębiorstwa, przekazanych do innych zakładów tego samego przedsiębiorstwa, oraz zużytych wewnątrz zakładu na cele produkcyjne (tj. na potrzeby własne). W tablicy ujęto również przerób ropy naftowej w rafineriach.

51. Dane dotyczące:

- 1) przewozów ładunków obejmują przewozy w komunikacji krajowej i międzynarodowej dokonane taborem przedsiębiorstw transportowych;

48. Data on the value of sold production of industry (i.e. of mining and quarrying, manufacturing, electricity, gas, steam and air conditioning supply and also water supply; sewerage, waste management and remediation activities) and construction and sale of construction and assembly production are presented excluding VAT and the excise tax, but including the value of subsidies on products and services, in so-called basic prices.

The value of sales construction and assembly production, expressed in basic prices, is equal to the value expressed in producer's prices due to the lack of excise tax and entity subsidies.

Data regarding sale of construction and assembly production by types of constructions are compiled in accordance with the Polish Classification of Types of Constructions, introduced by the Resolution of the Council of Ministers from 30 December 1999 (Journal of Laws, No. 112, item 1316) with later amendments.

49. Data on sold production of industry cover industrial and non-industrial activities of the economic entities included to the section: "Mining and quarrying", "Manufacturing" and "Electricity, gas, steam and air conditioning supply" and "Water supply; sewerage, waste management and remediation activities", instead data on sold production of construction, cover construction and non-construction activities of economic entities included to the section "Construction". Data concern:

- 1) the value of finished products sold, semi-finished products and parts of own production (regardless of whether or not payments due were received for them);
- 2) the value of paid works and services rendered, i.e. both industrial and construction as well as non-industrial and non-construction;
- 3) flat agent's fee in the case of concluding an agreement on commission terms and full agent's fee in the case of concluding an agency agreement;
- 4) the value of products in the form of settlements in kind;
- 5) products designated for increasing the value of own fixed assets.

Sold production of industry has been divided into the Main Industrial Groupings, i.e. intermediate goods, capital goods, durable and non-durable consumer goods as well as energy on the basis of Commission Regulation (EC) No 656/2007 of 14 June 2007 amending Regulation (EC) No. 586/2001 on implementing Council Regulation (EC) No. 1165/98 concerning short-term statistics as regards the definition of Main Industrial Groupings (MIGs).

Data regarding construction and assembly production sales concern work realized with own resources (i.e. without subcontractors), domestically on the basis of contract system (i.e. for outside clients) by construction entities, classified according to NACE Rev. 2 in the section "Construction", consisting in the construction of buildings and structures from site preparation through a wide range of terrestrial work, ground worked (zero state), construction of bearing elements, partitions, the laying and covering of roofs (raw state) to assembly, installation and completion work. The pertinent work connected with the building, rebuilding, expansion, restoration, renovation and conservation of permanent and temporary building structures is included in all of the these categories.

50. Presented data concerning products include total production of products which are manufactured during the reference year, intended for sale outside the reporting unit transferred to other plants of the same undertaking and used for further processing. The table includes also processing of crude oil in refineries.

51. Data on:

- 1) transport of goods cover transport in domestic and international traffic performed by means of transport enterprises;

2) przewozów pasażerów obejmują przewozy pasażerów zarówno w ruchu krajowym, jak i międzynarodowym w komunikacji regularnej (na podstawie ogłoszonego rozkładu jazdy) i komunikacji nieregularnej (np. przewozy wycieczkowe, kolonijne) dokonane przez przedsiębiorstwa transportowe.

52. Dane o ładunkach załadowanych i wyladowanych w portach morskich obejmują ładunki przywiezione i wywiezione do/z portów morskich statkami polskimi i obcymi w ramach międzynarodowego i krajowego obrotu morskiego. Dane te, zgodnie z metodologią UE (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/42/WE dot. statystyki transportu morskiego) nie obejmują statków o pojemności brutto (GT) mniejszej niż 100, nie dotyczą przewozu bunkru (tj. paliwa dla statków) oraz przeladunków wewnątrz krajowych z wyjątkiem kabotażu (tj. ładunków przewożonych drogą morską w obrocie pomiędzy polskimi portami morskimi). Waga ładunków załadowanych i wyladowanych podawana jest bez wagi własnej jednostek ładunkowych (tj. bez wagi kontenerów, pojazdów samochodowych, wagonów, na których znajdują się ładunki itp.).

Prezentowane dane pochodzą z urzędów morskich — kapitanatów lub bosmanatów portów, które uzyskują informacje od przedstawicieli statków zawijających i wypływających z polskich portów.

53. Dane o sprzedaży detalicznej towarów obejmują sprzedaż towarów konsumpcyjnych i niekonsumpcyjnych dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, tj. w sklepach (łącznie z aptekami ogólnodostępnymi), składach, składnicach, stacjach paliw, punktach sprzedaży drobnodetalicznej (straganach i ruchomych punktach sprzedaży oraz punktach aptecznych), w placówkach gastronomicznych oraz w sieci hurtowej i u producenta w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

54. Dane o sprzedaży hurtowej towarów obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa realizowana przez przedsiębiorstwa hurtowe dotyczy sprzedaży towarów przez przedsiębiorstwa zaliczane do działu „Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi”.

55. Dostawy na zaopatrzenie kraju to ilość wytworzonych w kraju produktów, pomniejszona o ich eksport i powiększona o import oraz skorygowana o saldo zmiany stanu zapasów u producenta.

56. Statystyka obrotów handlu zagranicznego od 1992 r. prowadzona jest według metodologii Departamentu Statystyki ONZ.

57. Od 1992 r. do końca kwietnia 2004 r. źródłem danych dla statystyki handlu zagranicznego był dokument zgłoszenia celnego — Jednolity Dokument Administracyjny (SAD).

Od 1 maja 2004 r., tj. od dnia przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (UE), dane o obrotach handlowych Polski z zagranicą oparte są na:

- systemie EXTRASTAT — bazującym na zgłoszeniach celnych; system ten obejmuje obroty towarowe realizowane pomiędzy Polską a tzw. krajami trzecimi, tj. niebędącymi członkami UE;
- systemie INTRASTAT — bazującym na deklaracjach przywozu i wywozu INTRASTAT; system ten obejmuje obroty towarowe realizowane pomiędzy Polską a państwami członkowskimi UE;
- alternatywnych źródłach danych, wykorzystywanych, od 1 stycznia 2006 r., do rejestracji obrotów tzw. „towarami specyficznymi”, tj. energią elektryczną, gazem ziemnym, produktami morskimi oraz militariami.

Dane otrzymane z połączenia ww. źródeł tworzą jednolity zbiór statystyki handlu zagranicznego.

58. W systemie INTRASTAT podmioty realizujące wymianę towarową pomiędzy państwami członkowskimi UE zobowiązane są do przesyłania comiesięcznej deklaracji INTRASTAT. Poprawność deklaracji zapewniona jest dzięki ich ścisłemu powiązaniu z systemem podatkowym VAT. W systemie INTRASTAT obowiązek sprawozdawczy dotyczy tych podmiotów, realizujących obroty z krajami UE, których wartość przywozu lub wywozu przekracza ustalone tzw. progi statystyczne. Na 2016 r. przyjęto następujące wartości progów:

2) transport of passengers cover regular passenger transport services in domestic and international traffic (on the basis of announced time-table) and irregular services (holiday camps and excursion transport) rendered by transport enterprises.

52. Data on loaded and unloaded cargos in seaports include cargos carried to and from seaports by Polish and foreign ships under international and domestic maritime traffic. This data according to the EU methodology (European Parliament and Council Directive 2009/42/EC on maritime transport statistics) does not cover ships of gross tonnage (GT) less than 100, and does not apply to transport of bunker (i.e. fuel for ships) and domestic cargo handling excluding cabotage (i.e. seaborne cargo traffic between Polish seaports). The weight of loaded and unloaded cargos is provided excluding the tare weight of ro-ro units (i.e. excluding the weight of containers, motor vehicles, wagons, on which there are cargos, etc.).

The presented data comes from maritime offices — harbour master's offices, which obtain information from representatives of ships arriving at and departing Polish ports.

53. Data on retail sales cover the sales of consumer and non-consumer goods carried in retail sales outlets i.e. in shops (including public pharmacies), warehouses, repositories, petrol stations and small retail outlets (stalls and portable sales outlets, pharmaceutical outlets), in catering establishments as well as in wholesale networks and at producers in quantities indicating purchases to meet the needs of individual customers.

54. Data concerning the wholesale of commodities include sales from warehouses owned or in use, in which stored commodities pose the property of trade enterprises which are included in the section "Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles".

Wholesale performed by wholesale enterprises concerns that sales of commodities of enterprises which are included in the division "Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles".

55. Deliveries for domestic supply cover the quantity of products produced in the country, decreased by exports and increased by imports and corrected by the balance of stocks at the producer.

56. Since 1992, the statistics of foreign trade turnover has been conducted according to the methodology of the Statistics Department of the United Nations.

57. Since 1992 till the end of April 2004 — the source of the data for foreign trade statistic was the custom declaration document — Single Administrative Document (SAD).

Since 1 May 2004, i.e. from the day of Poland's accession to European Union (EU), the data on the Poland's foreign trade turnover are based on:

- EXTRASTAT system — based on customs declaration — include trade turnover data registered between Poland and "the third countries", i.e. EU non-member countries;
- INTRASTAT system — based on INTRASTAT declaration of arrivals and dispatches — include trade turnover data registered between Poland and other EU member states;
- alternative data sources which register since 1 January 2006 the specific goods and movements: electricity, gas, sea products and military goods.

The data obtained from combination of the above mentioned sources constitute a uniform collection of foreign trade statistics.

58. In the INTRASTAT system, the entities realizing the exchange of the merchandise between the EU member countries are obliged to submit the monthly declaration INTRASTAT. The correctness of the declarations is assured due to their compatibility with the VAT system. In the INTRASTAT system, the obligation of the report relies on the entities realizing the foreign exchange of the value of the import or export exceeding arbitrarily set threshold statistical values. For 2016 the following threshold values were adopted:

- próg podstawowy, który dla wywozu wynosi 1,5 mln zł a dla przywozu — 3,0 mln zł. Podmioty, których wartość obrotów z krajami UE w roku poprzedzającym rok sprawozdawczy lub w roku sprawozdawczym przekroczyła próg podstawowy są zobowiązane każdego miesiąca do nadesłania uproszczonego zakresu danych w deklaracji INTRASTAT. Podmioty, których wartość obrotów nie przekroczyła ustalonego progu podstawowego zwolnione są z obowiązku sprawozdawczego, a ich obroty w statystyce handlu zagranicznego są szacowane;
- próg szczegółowy, którego wartość wynosi dla wywozu 76 mln zł, a dla przywozu — 42 mln zł. Podmioty, które przekroczyły ustalony próg szczegółowy wypełniają deklarację INTRASTAT w pełnym zakresie.

59. Wartość importu została wykazana na warunkach cif, tzn. łącznie z kosztami transportu i ubezpieczenia do granicy polskiej. Wartość eksportu została wykazana na warunkach fob.

60. Od 1 maja 2004 r. podstawę klasyfikacji obrotów towarowych w handlu zagranicznym stanowi Nomenklatura Sca-lona CN.

61. Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Handlu SITC wydana została przez Departament Statystyki ONZ w 1950 r., w celu klasyfikowania towarów objętych handlem zagranicznym.

62. Dane dotyczące obrotów według grup krajów wykazywane są w imporcie według kraju pochodzenia, a w eksporcie — według kraju przeznaczenia.

Za kraj pochodzenia uważa się kraj, w którym towar został wytworzony, obrobiony lub przerobiony i w tym stanie nad-szedł do polskiego obszaru celnego.

Za kraj przeznaczenia przyjmuje się kraj konsumpcji, tj. kraj, w którym towar zostanie ostatecznie zużyty, poddany obróbce lub przetworzeniu.

63. Obroty handlu zagranicznego towarami przedstawiono według następujących grup krajów:

- kraje rozwinięte gospodarczo: Kanada, Stany Zjedno-czone wraz z Portoryko, kraje europejskie (poza wymie-nionymi w grupie III i IV), Australia i Nowa Zelandia, Izrael, Japonia, Republika Południowej Afryki; w ramach tej grupy wyodrębniono kraje należące do — Unii Euro-pejskiej;
- Unia Europejska — do której zaliczane są: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja wraz z Monako i departamentami zamorskimi (Gujana Francuską, Gwadelupę, Martynikę i Reunion), Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy;
- kraje rozwijające się gospodarczo: kraje Afryki (poza Rep. Pd. Afryki), Ameryki Środkowej i Południowej, Azji (poza Izraelem, Japonią i Cyprzem, łącznie z azjatyckimi krajami b. ZSRR), Oceanii (Polinezja, Mikronezja i Mela-nezja) oraz kraje b. Jugosławii (od 1 maja 2004 r. — bez Chorwacji). Do tej grupy zalicza się także obroty, dla któ-rych nie udało się ustalić z dokumentów celnych kraju pochodzenia lub przeznaczenia;
- kraje Europy Środkowo-Wschodniej: Albania, Białoruś, Mołdowa, Rosja, Ukraina.

64. Dane w zakresie bilansu płatniczego prezentuje się w oparciu o nowe standardy zawarte w Podręczniku Bilansu Płatniczego i Międzynarodowej Pozycji Inwestycyjnej BPM6, opublikowanego przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

Bilans płatniczy jest statystycznym zestawieniem obro-tów z zagranicą, które w odniesieniu do określonego czasu, w usystematyzowany sposób prezentuje transakcje gospo-darcze zrealizowane przez Polskę z resztą świata (tzn. mię-dzy rezydentami i nierezydentami).

- basic threshold is set to 1,5 mln PLN for exports and 3,0 mln PLN for imports. The entities with yearly value of the exchange with the EU countries either in the year preceding given reference year or in given reference year exceeding the basic threshold are obliged to submit every month simplified data using the INTRASTAT declaration. The entities having the turnover below the threshold, are exempt from that obligation, and their freeing trade turnover is estimated for the purposes of foreign trade statistics;

- the detailed threshold which is set to 76 mln PLN for the exports and 42 mln PLN for the imports. The entities with the intra EU trade turnover exceeding the detailed threshold are obliged to provide full scope of information in the INTRASTAT declaration.

59. The value of imports is presented according to cif, i.e. including the transportation and insurance costs to Polish border. The value of exports is presented according to fob.

60. Since 1 May 2004, the basis of the foreign trade turno-ver classification is set by Combined Nomenclature (CN).

61. The Standard International Trade Classification SITC, was issued in 1950 by United Nation Statistic Department for the purpose of the classification of all commodities subject to international trade.

62. The data on the turnover by group of countries are presented in imports — according to the country of origin, and in exports — according to the country of destination.

The country of the origin is considered the country in which the good was produced, processed or transformed to the state in which they entered Polish Custom territory.

The country of the destination is the country in which the good is consumed, i.e. the country in which the good is fina-ly used, processed or transformed.

63. Foreign trade turnover is presented according to the following groups of countries:

- economically developed countries: Canada, the United States with Puerto Rico, European countries (excluding those listed in group III and IV), Australia, New Zealand, Israel, Japan, South Africa, from this group the members of EU were excluded;
- European Union, which includes: Austria, Belgium, Bul-garia, Croatia, Cyprus, the Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France including Monaco and the French overseas departments (French Guiana, Guadeloupe, Mar-tinique and Reunion), Greece, Spain, the Netherlands Ire-land, Lithuania, Luxembourg, Latvia, Malta, Germany, Por-tugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Sweden, Hungary, the United Kingdom, Italy;
- economically developing countries: African (excluding South Africa), Central and South American, Asian (ex-cluding Israel, Japan, and Cyprus, including Asian coun-tries of former USSR), Oceanic (Polynesian, Micronesian and Melanesian) and former Yugoslavia (since 1st May 2004 — excluding Croatia). This group turnover includes also the exchange for which the country of the origin or destination was not determined from the custom docu-ments;
- Central and Eastern European countries: Albania, Bela-rus, Moldova, Russia, Ukraine.

64. Data in the scope balance of payments are presented according to the new standards included in International In-vestment Position Manual. Sixth Edition (BPM6), published by International Monetary Fund.

The balance of payments is a statistical specification of turnover with abroad, for a specific time period, systemati-cally presents the economic transactions realized by Poland and the rest of the world (i.e. between residents and non-residents).

Znaczna część obrotów bilansu płatniczego pochodzi z zamkniętego systemu zbierania danych o transakcjach rozliczanych przez polski system bankowy. Banki przesyłają do NBP informacje zarówno o transakcjach swoich, jak i wykonanych w imieniu klientów banków. Dane pochodzące z banków są uzupełniane informacjami uzyskanymi bezpośrednio z przedsiębiorstw, z badań statystyki publicznej oraz z Instytutu Turystyki.

Poszczególne pozycje bilansu płatniczego obejmują:

- 1) rachunek bieżący — transakcje dotyczące rozliczeń za towary, usługi, dochody pierwotne i wtórne;
- 2) rachunek kapitałowy — transfery kapitałowe oraz transfery środków związanych z nabyciem lub sprzedażą aktywów niefinansowych i nieprodukowanych;
- 3) rachunek finansowy — transakcje finansowe obejmujące inwestycje bezpośrednie, portfelowe, pozostałe inwestycje, pochodne instrumenty finansowe oraz oficjalne aktywa rezerwowe;
- 4) saldo błędów i opuszczeń — transakcje, które nie zostały włączone do komponentów bilansu płatniczego.

65. Baza noclegowa turystyki obejmuje:

- obiekty hotelowe — hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe (tj. obiekty, które nie spełniają wymagań dla hoteli, moteli i pensjonatów ale świadczą usługi hotelarskie — np. zajazdy i gościńce oraz obiekty w trakcie kategoryzacji),
- pozostałe obiekty noclegowe — domy wycieczkowe, schroniska (w tym szkolne i młodzieżowe), ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, hostele, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, zakłady uzdrowiskowe, pokoje gościnne, kwatery agroturystyczne oraz inne turystyczne obiekty noclegowe gdzie indziej niesklasyfikowane (np. domy studenckie, internaty, ośrodki sportowo-rekreacyjne).

66. Wskaźniki koniunktury konsumenckiej oblicza się w oparciu o wyniki badania kondycji gospodarstw domowych (postaw konsumentów) prowadzonego metodą testu koniunktury. Test zawiera zestaw pytań skierowanych bezpośrednio do konsumentów. Uzyskane odpowiedzi dotyczą ocen kształtowania się podstawowych wielkości makroekonomicznych w gospodarce narodowej oraz sytuacji finansowej konsumentów. Badanie jest zharmonizowane z zaleceniami Komisji Europejskiej i realizowane wspólnie przez Główny Urząd Statystyczny oraz Narodowy Bank Polski z częstotliwością miesięczną).

Wskaźniki obliczane są w formie sald ważonych, powstających jako różnica odpowiedzi pozytywnych i negatywnych. Podstawowymi wskaźnikami opisującymi tendencje zmian w konsumpcji indywidualnej są:

- 1) bieżący wskaźnik ufności konsumenckiej — będący średnią sald ocen przeszłych oraz przewidywanych (w perspektywie 12 miesięcy) zmian sytuacji finansowej gospodarstwa domowego oraz zmian ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju, a także obecnego dokonywania ważnych zakupów;
- 2) wyprzedzający wskaźnik ufności konsumenckiej — stanowiący średnią sald ocen zmian sytuacji finansowej gospodarstwa domowego, ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju, trendów poziomu bezrobocia (ze znakiem przeciwnym) i możliwości oszczędzania w najbliższych 12 miesiącach.

Wskaźniki mogą przyjmować wartości od -100 do +100. Wartość dodatnia oznacza przewagę liczebną konsumentów nastawionych optymistycznie nad konsumentami nastawionymi pesymistycznie, natomiast wartość ujemna oznacza przewagę liczebną konsumentów nastawionych pesymistycznie nad konsumentami nastawionymi optymistycznie.

Wyjaśnienia metodyczne dotyczące badania koniunktury konsumenckiej przedstawiono w publikacji „Koniunktura konsumencka. Tendencje zmian październik 2003—styczeń 2004”, Warszawa 2004.

Considerable part of the balance of payments is from the closed collection data system about transactions settled via Polish banking system. The banks provide to the National Bank of Poland information on their own transactions and transactions realized by customers of banks. The data from banks are completed with direct information from enterprises, official statistical surveys and from the Institute of Tourism.

Balance of payments items include:

- 1) *current account — transactions concerning the settlement for goods, services, primary income and secondary income;*
- 2) *capital accounts — capital transfers and transfers of assets connected with acquisition or disposal of non-financial and non-produced assets;*
- 3) *financial account — the financial transactions including direct investments, portfolio investments, other investments, financial derivatives and official reserve assets;*
- 4) *net errors and omissions — transactions, which are not included in the balance of payments components.*

65. *Tourist accommodation includes:*

- *hotel and similar facilities — hotels, motels, boarding houses and other hotel facilities (facilities which do not meet requirements for hotels, motels and boarding houses, but which provide hotel services — such as road houses and inns as well as other hotel facilities during categorization),*
- *other accommodation facilities — excursion hostels, shelters (including school and youth), holiday centers, holiday youth centers, training and recreational centres, creative art centres, hostels, complexes of tourist cottages, camping sites, tent camp sites, health establishments, rooms for rent, agrotourism lodgings and other tourist accommodation facilities not elsewhere classified (eg. dormitories, boarding schools, sports and recreational centers).*

66. *Consumer tendency indicators are calculated based on the results of the household survey (consumer opinion survey) carried out with the use of the consumer tendency test. The test contains a set of questions directly addressing the consumers. The answers reflect their assessment of the basic macroeconomic variables in the national economy and of the consumer's financial condition. The survey is carried out jointly by the Central Statistical Office and the National Bank of Poland in accordance with the European Commission's recommendations on a monthly basis.*

The indicators are expressed in the form of weighted variables representing the difference between positive and negative answers. The basic indicators representing individual consumption trends include:

- 1) *current consumer confidence indicator — being the arithmetic mean of the evaluations of the previous and predicted (over the following 12 months) changes concerning the household's financial condition as well as the general economic situation of the country and major purchases currently made;*
- 2) *leading consumer confidence indicator — being the arithmetic mean of the evaluations of changes in the household's financial condition, the economic situation of the country, trends in unemployment (with inverted sign) and saving propensity, all over the next 12 months.*

The indicators may range from -100 to +100. The positive value means that the majority of the consumers express a positive attitude, while the negative value signifies the prevalence of the pessimistic attitudes.

Methodological notes concerning the household survey have been published in "Koniunktura konsumencka. Tendencje zmian październik 2003—styczeń 2004", Warszawa 2004.

67. Wskaźniki koniunktury gospodarczej oblicza się na podstawie prowadzonych co miesiąc badań opinii dyrektorów przedsiębiorstw metodą testu koniunktury zharmonizowanych z odpowiednimi zaleceniami Komisji Europejskiej dla krajów członkowskich Unii Europejskiej. Wskaźniki są obliczane w formie sald powstających jako różnica między procentem odpowiedzi pozytywnych i negatywnych. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury jest średnią arytmetyczną z ważonych sald odnoszących się do pytań o aktualną oraz przewidywaną ogólną sytuację gospodarczą przedsiębiorstwa. Wyjaśnienia metodyczne dotyczące badania koniunktury gospodarczej przedstawiono w publikacjach: „Badanie koniunktury gospodarczej”, Warszawa 2016, GUS i „Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach”, prezentowanych na stronie internetowej GUS — www.stat.gov.pl. Wskaźniki koniunktury w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu; naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii zostały wyrównane sezonowo przy pomocy procedury TRAMO-SEATS.

68. Dane o Unii Europejskiej (UE) prezentuje się oddzielnie dla poszczególnych krajów członkowskich oraz następujących agregatów:

- UE-28 (28 krajów — członków UE: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy);
- strefa euro — 19 (19 krajów Unii Gospodarczo-Walutowej: Austria, Belgia, Cypr, Estonia, Francja, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa (od 1 stycznia 2015 r.) Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Włochy).

Źródłem danych o krajach UE jest baza danych Eurostatu — Urzędu Statystycznego Unii Europejskiej, oraz publikacje z serii News Release (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Pozostałe, nie ujęte wcześniej informacje o kategoriach obejmują:

- 1) dane o pracujących, wskaźniku zatrudnienia i stopie bezrobocia opracowane na podstawie badania reprezentacyjnego siły roboczej (dla Polski Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności — BAEL), prowadzonego w każdym z wymienionych krajów UE zgodnie z metodologią opracowaną przez Międzynarodową Organizację Pracy (ILO).

Do kategorii pracujących przyjęto osoby w wieku 15—64 lata.

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (w wieku 15—64 lata) w liczbie ludności ogółem (w tej samej grupie wieku).

Stopę bezrobocia obliczono jako udział bezrobotnych (w wieku 15—74 lata) w liczbie aktywnych zawodowo (w tej samej grupie wieku).

Zharmonizowana stopa bezrobocia jest wyliczana przez Eurostat na potrzeby statystyk miesięcznych. Dla Polski dane obliczane są przez Eurostat w oparciu o kwartalne wyniki badania siły roboczej (BAEL), uwzględniające definicję Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO) oraz miesięczne dane z bezrobocia rejestrowanego. Wyjaśnienia metodyczne dotyczące wyznaczania zharmonizowanej stopy bezrobocia zostały zawarte w aneksie do News Release 136/2008 z dn. 1 października 2008 r.

67. The indices of the business tendency are calculated on the basis of monthly research of the opinions of enterprises' directors using business tendency test method with suitable recommendations of the European Commission for the membership countries of the European Union. The indices are calculated in the form of a balance being the difference between the percentage of positive and negative answers. General business indicator is an arithmetical average of weighted balances referring to questions about the current and expected general economic situation of the enterprise. Methodological notes concerning business tendency survey have been published in: "Business tendency survey", Warsaw 2016, CSO and "Business tendency survey in industry, construction, trade and services", presented on website of CSO — www.stat.gov.pl. Business tendency indicators in manufacturing, construction, trade; repair of motor vehicles, transportation and storage, accommodation and catering were seasonally adjusted using the TRAMO-SEATS procedure.

68. Data about the European Union (EU) are presented separately for particular member countries and for the following aggregates:

- EU-28 (28 countries — members of the EU: Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Cyprus, the Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Greece, Spain, the Netherlands, Ireland, Lithuania, Luxembourg, Latvia, Malta, Germany, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Sweden, Hungary, the United Kingdom, Italy);
- euro area — 19 (19 countries of the Economic and Monetary Union: Austria, Belgium, Cyprus, Estonia, France, Finland, Greece, Spain, the Netherlands, Ireland, Lithuania (since 1st January 2015) Luxembourg, Latvia, Malta, Germany, Portugal, Slovakia, Slovenia, Italy).

The sources of data on the EU countries is Eurostat's Database — the Statistical Office of the European Communities, as well as publications in series News Release (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Other, earlier not inserted information about categories includes:

- 1) data regarding employed persons, employment rate and unemployment rate compiled on the basis of sample Labour Force Survey (LFS) conducted in all EU countries according to methodology, elaborated by International Labour Organization (ILO).

The category of employed persons includes the persons aged 15—64.

The employment rate is calculated as the share of employed persons (aged 15—64) in the population (of the same aged group).

The unemployment rate is calculated as the share of unemployed persons (aged 15—74) in the economically active population (of the same aged group).

Harmonized unemployment rate is calculated by the Eurostat for the needs of monthly statistics. For Poland, the data are calculated by the Eurostat on the basis of the quarterly results of the Labour Force Survey (LFS), in accordance with the definition of the International Labour Organization and monthly data from the registered unemployment. Methodological notes concerning calculation of the harmonized unemployment rate were included in the annex to News Release 136 dated 1st October 2008.

2) indeks kosztów zatrudnienia pokazujący kształtowanie się całkowitego kosztu zatrudnienia siły roboczej na godzinę pracy, ponoszonego przez pracodawcę w krótkim okresie (kwartał). Koszty zatrudnienia ogółem zawierają wynagrodzenia brutto i pozostałe koszty zatrudnienia. Wynagrodzenia brutto zawierają wynagrodzenie zasadnicze oraz dodatki (tj. wartość składki na ubezpieczenie społeczne, podatek dochodowy itp., płacone przez pracującego, nawet jeśli w jego imieniu odprowadzane są bezpośrednio przez pracodawcę do instytucji ubezpieczeniowych i podatkowych).

Pozostałe koszty zatrudnienia obejmują:

- składki na ubezpieczenie społeczne płacone przez pracodawcę w celu zabezpieczenia pracującym prawa do świadczeń społecznych,
- podatki związane z zatrudnieniem, pomniejszone o dotacje otrzymane w celu refundacji części lub całości kosztu wynagrodzeń pracowników.

Prezentowane dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie sekcji PKD 2007 od B do S;

- 3) Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) obliczany według ujednoliconej metodologii Unii Europejskiej. Podstawę do opracowania HICP dla Polski stanowi obserwacja cen reprezentantów towarów i usług konsumpcyjnych oraz system wag oparty na strukturze spożycia w sektorze gospodarstw domowych (w 2016 r. struktura spożycia z 2014 r. w cenach grudnia 2015 r.). Grupowanie towarów i usług konsumpcyjnych dokonano na podstawie Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP).
- 4) wskaźnik cen producentów w przemyśle na rynku krajowym odzwierciedlający miesięczne zmiany cen uzyskiwanych przez producentów w transakcjach faktycznie zrealizowanych na rynku krajowym. Ceny te pomniejszono o podatki od produktu oraz ewentualne rabaty i opusty zafakturowane przez producentów, a powiększono o dotacje do produktu;
- 5) obroty w handlu detalicznym dotyczące przychodów netto ze sprzedaży obejmujących wartość sprzedanych na zewnątrz przedsiębiorstwa produktów (wyrobów gotowych i usług), towarów i materiałów z uwzględnieniem upustów, rabatów i bonifikat — bez podatku od towarów i usług (VAT).

2) *labour costs index showing the short-term (quarterly) development of the total labour cost on an hourly basis paid by employer. Total labour costs include employees gross wages and salaries and other labour costs. Gross wages and salaries include basic wages and salaries and bonuses (i.e. the value of social contribution, income tax, etc. payable by the employee even if actually withheld by the employer and paid directly to social insurance institution, tax authorities, on behalf of the employee).*

The other labour costs include:

- *social contributions paid by employer in order to secure their employees the entitlement to social benefits,*
- *taxes connected with employment minus received subsidies intended to refund part or whole of the cost of employees' wages and salaries.*

Data presented concern entities conducting economic activities within the scope of the NACE Rev. 2 sections from B to S;

- 3) *Harmonized Index of Consumer Prices (HICP) is computed according to unified methodology of the European Union. The basis for computation of HICP for Poland constitutes observation of prices of representatives consumer goods and services and the weights system based on the structure of consumption expenditure in the households sector (in 2016 structure of consumption from 2014 in prices of December 2015). The grouping of consumer goods and services is presented on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose (COICOP).*
- 4) *industrial producer price index on the domestic market showed monthly changes in prices received by producers in transactions actually executed on the domestic market. Prices decreased by the taxes on the product as well as applicable rebates and deductions invoiced by the producers and increased by subsidies for the products;*
- 5) *turnover in retail trade concerned net revenues from sale including the value of the products (finished goods and services), goods and materials that an enterprise sells outside, after discounts, rebates and deductions — without value added tax (VAT).*